

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КООРДИНАЦІЇ У ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Марченко С.І., Бережнюк Б.А.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

DOI: 10.17309/tmfv.2014.4.1115

Анотація. Мета дослідження: визначити особливості координаційної підготовленості школярів молодшого шкільного віку. **Методи й організація дослідження.** В дослідженні використані такі методи: метод теоретичного аналізу та узагальнення літературних джерел, вивчення документальних матеріалів, педагогічне спостереження і хронометраж навчальних занять; метод контрольних випробувань, педагогічний експеримент, методи математичної статистики. У експерименті прийняли участь 60 учнів: 20 — 2 класів, 20 — 3 класів, 20 — 4 класів.

Висновки. У молодшому шкільному віці дівчатка мають більш високий, ніж хлопчики, рівень прояву статичної рівноваги, а показники динамічної рівноваги хлопчиків вище аналогічних показників дівчаток. Отримані данні вікового розвитку координаційних здібностей вказують на необхідність розробки методики диференційованого фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Дітей, що не займаються спортом і мають середні й низькі показники фізичної підготовленості, варто орієнтувати на поліпшення особистих результатів.

Ключові слова. Молодші класи, фізичні вправи., координаційні здібності.

Актуальність. Установка на різнобічний розвиток особистості передбачає оволодіння школярами молодших класів основами фізичної культури. Її складові — міцне здоров'я, гарний фізичний розвиток, оптимальний рівень рухових здібностей (Круцевич, Т. Ю., 2003; Худолій О.М., Іващенко О.В., 2014). Одним із важливих компонентів здоров'я є досягнення необхідного рівня рухово-координаційних здібностей, показники яких можуть бути серйозним орієнтиром під час оцінки фізичного стану людини. Високий рівень розвитку координаційних здібностей є фундаментом успіхів у різних сферах рухової діяльності людини (Мохова Л. Н., Камалетдинов В. Г., 1995; Лях В. І., 2000).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У основу багаторічного процесу фізичного виховання повинні бути покладені індивідуальні особливості дитини (Мохова Л. Н., Камалетдинов В. Г., 1995; Лях В. І., 2000). У теперішній час орієнтир на «середнього» школяра вважається не коректним, так як у межах одного і того ж віку спостерігається значний розкид у темпах морфологічного, психофункціонального розвитку, прояву рухових здібностей і рівня біологічної зрілості (Круцевич, Т. Ю., 2003; Скалій Т. В., 2006).

Вирішення цієї проблеми дозволить не лише удосконалити процес фізичного виховання учнів, але і дасть можливість індивідуалізувати навчально-виховну роботу з фізичної культури, диференціювати навчальні завдання та шляхи їх використання, нормувати фізичні навантаження та засоби їх регулювання, підібрати методи та прийоми ди-

дактики відповідно до індивідуальних особливостей організму дитини.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно плану науково-дослідної роботи Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України за темою 13.04 «Модельовання процесу навчання та розвитку рухових здібностей у дітей і підлітків» (2013—2014 рр.) (номер державної реєстрації 0113U002102).

Матеріал і методи.

Мета дослідження: визначити особливості координаційної підготовленості школярів молодшого шкільного віку.

Об'єкт дослідження — процес розвитку координаційних здібностей школярів 2—4 класів загальноосвітньої школи.

Предмет дослідження — особливості розвитку координаційних здібностей у школярів молодшого шкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан теоретичної розробки проблеми на основі науково-методичної літератури.
2. Визначити загальний рівень розвитку координаційних здібностей школярів молодшого шкільного віку.
3. Виявити вікові особливості розвитку координаційних здібностей у школярів молодшого шкільного віку.
4. Класифікувати ігрові засоби за організаційно-методичними ознаками для розвитку координаційних здібностей дітей 2—4 класів.

Методи дослідження: метод теоретичного аналізу та узагальнення літературних джерел, вивчен-

ня документальних матеріалів, педагогічне спостереження і хронометраж навчальних занять, метод контрольних випробувань, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Організація дослідження. Основне місце в дослідженні посідав констатуючий педагогічний експеримент, що проводився на базі Харківської гімназії №172 протягом жовтня-квітня 2013-2014 р. У експерименті прийняли участь 60 учнів: 20 — 2 класів, 20 — 3 класів, 20 — 4 класів. У кожній віковій експериментальній групі було по 10 хлопчиків і дівчаток. У процесі експерименту реєструвались: 1) стрибки на двох ногах руки за головою (м); 2) стрибки на двох ногах руки за спиною (с); 3) стрибок вперед, назад, вправо, вліво (м); 4) стрибок з місця вперед та назад (м); 5) човниковий біг 4×9 м (с); 6) вправи на поєднання рухів руками, тулубом, ногами (бали); 7) стійка на одній нозі з закритими очима (с); 8) ходьба по прямій лінії після 5 обертів (см).

Результати дослідження. Показники тестування координаційних здібностей порівнювались з оціночними нормативами запропонованими Т.В.Скалій, С.А.Дешле, В.В.Черняєвим.

Отримані результати тестування хлопчиків та дівчаток дозволяють стверджувати, що рівень розвитку координаційних здібностей у більшості тестів відповідають оцінці «задовільно» в усіх вікових групах.

Результати тестування здібності до збереження стійкості пози («стійка на одній нозі з закритими очима») хлопчиків усіх вікових категорій відповідають оцінці «незадовільно». Хлопчики 2-х класів

також виконали «незадовільно» тести «різниця стрибка з місця вперед та назад» (здібність до перебудови рухових дій) та човниковий біг «4×9 м» (здібність до диференціювання просторово-часових параметрів рухів). Хлопчики 4-х класів отримали оцінку «добре» за результатами човникового бігу «4×9 м» (здібність до диференціювання просторово-часових параметрів рухів).

Дівчатка 2-х класів отримали оцінку «незадовільно» у тестах: «стрибки на двох ногах руки за головою» (здібність до диференціювання просторово-динамічних параметрів рухів), «стрибок вперед, назад, вправо, вліво» (здібність до перебудови рухових дій), «човниковий біг 4×9 м» (здібність до диференціювання просторово-часових параметрів рухів), «ходьба по прямій лінії після п'яти обертів» (здібність до збереження вестибулярної стійкості). Також «незадовільно» виконали тести «ходьба по прямій лінії після п'яти обертів» і «стійка на одній нозі з закритими очима» дівчатка 3-х класів. Результати тестування здібностей до диференціювання просторово-часових параметрів рухів («човниковий біг 4×9 м») дівчаток 4-х класів відповідають оцінці «добре».

На основі отриманих даних побудовані графіки (рис. 1—8), які дають можливість наочно простежити ступінь розвитку координаційних здібностей дітей молодших класів у залежності від віку та статі.

Отримані нами результати свідчать про певний прогрес розвитку здібності до диференціювання просторово-динамічних параметрів рухів у хлопчиків 2—4 класів (рис. 1—2). У дівчаток виявилась

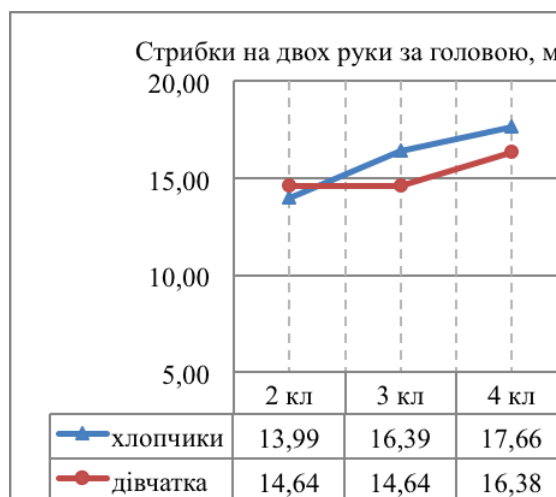

Рис. 1 Розвиток здібності до диференціювання просторово-динамічних параметрів рухів у дітей 2—4 класів за результатами тесту «стрибок на двох руки за головою»

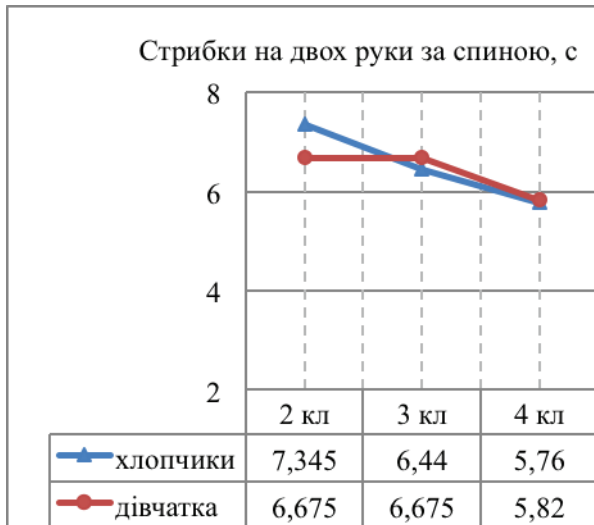

Рис. 2. Розвиток здібності до диференціювання просторово-динамічних параметрів рухів у дітей 2—4 класів за результатами тесту «стрибок на двох руки за спиною»

дещо інша динаміка розвитку даної здібності. Відносно спокійний період розвитку у дівчаток 2—3 класів змінюється на зростання показників у 4 класах.

У наших дослідженнях прояв здібності до перебудови рухової діяльності в молодшому шкільному віці аналізували за результатами тестів «стрибок вперед, назад, вправо, вліво» і «стрибок з місця вперед та назад».

Аналіз наших даних, зображених на рисунку 3—4, свідчить, що цей прояв координаційних здібностей як у хлопців, так і у дівчат 2—4 класів зростає. Слід відмітити, що у 2 класах дівчатка виконують дані тести краще ніж хлопчики. А в 3—4 класах результати змінюються на користь хлопчиків.

Аналіз графіку зображеного на рисунку 5 показує, що спостерігаються відносно великі зміни в експериментальних групах школярів 2—4 класів до здібності диференціювати просторово-часові параметри рухів. За показниками тесту «човниковий біг 4×9 м» хлопчики мають рівень розвитку даної здібності вище ніж дівчатка.

У 4 класі спостерігається найбільша різниця між показниками дівчаток і хлопчиків. Хлопчики даного віку краще сприймають і аналізують власні рухи (динамічні часові і просторові характеристики рухів власного тіла і різних його частин у їхній складній взаємодії), розуміють рухове завдання, формують план і конкретний спосіб виконання рухів. Вони володіють високим рівнем сенсорно-перцептивних можливостей, що виявляється в досконалості таких спеціалізованих сприйнять (від-

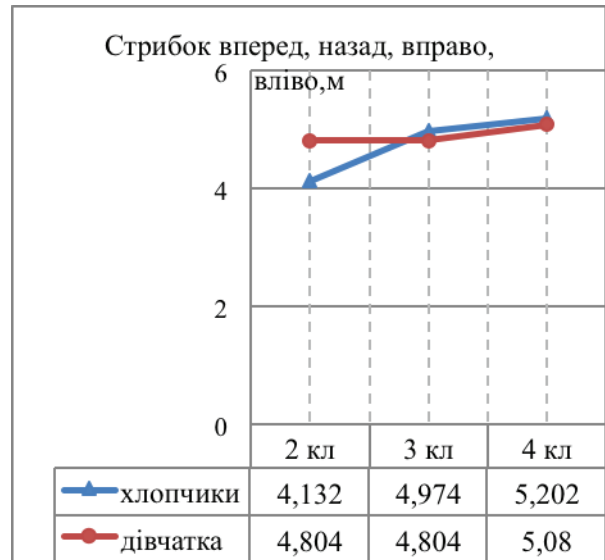

Рис. 3. Розвиток здібності до перебудови рухових дій у дітей 2—4 класів за результатами тесту «стрибок вперед, назад, вправо, вліво»

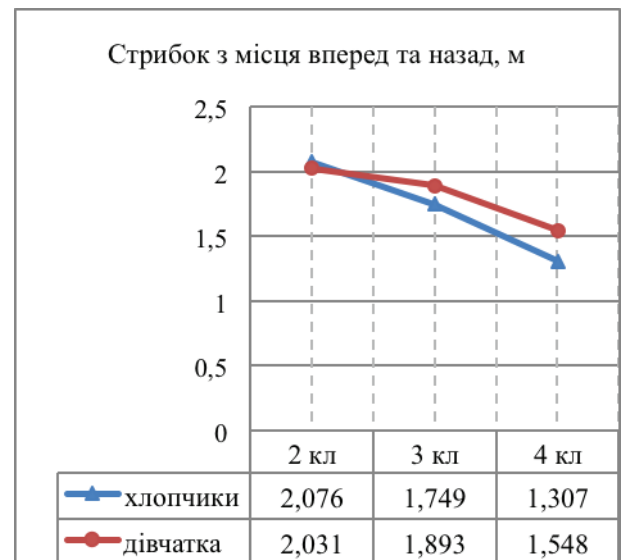

Рис. 4. Розвиток здібності до перебудови рухових дій у дітей 2-4 класів за результатами тесту «стрибок з місця вперед та назад»

чуттів), як відчуття доріжки, предмету, дистанції, часу та ін.

Порівняння показників тесту «ходьба по прямій лінії після 5 обертів» (рис. 6), показало, що у хлопчиків результати вищі в усіх вікових групах. З віком як у дівчаток, так і хлопчиків відмічається покращення показників здібності до збереження вестибулярної стійкості. Значний приріст цієї здібності у дівчаток 4 класів, і він максимально наближається до результатів, що показують хлопчики. Отже, в програмі з фізичної культури треба перед-

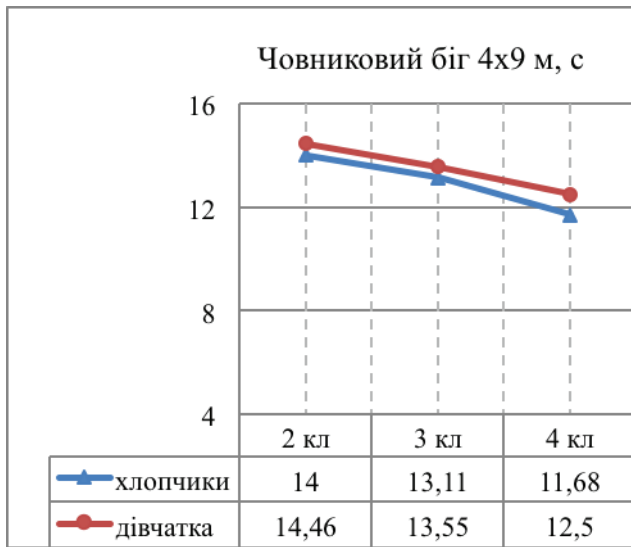

Рис. 5. Розвиток здібності до диференціювання просторово-часових параметрів рухів у дітей 2—4 класів за результатами тесту «човниковий біг 4x9 м»

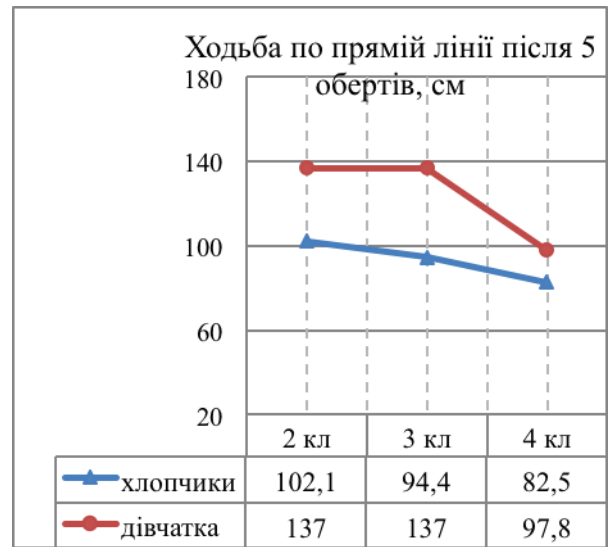

Рис. 6. Розвиток здібності до збереження вестибулярної стійкості у дітей 2—4 класів за результатами тесту «ходьба по прямій лінії після 5 обертів»

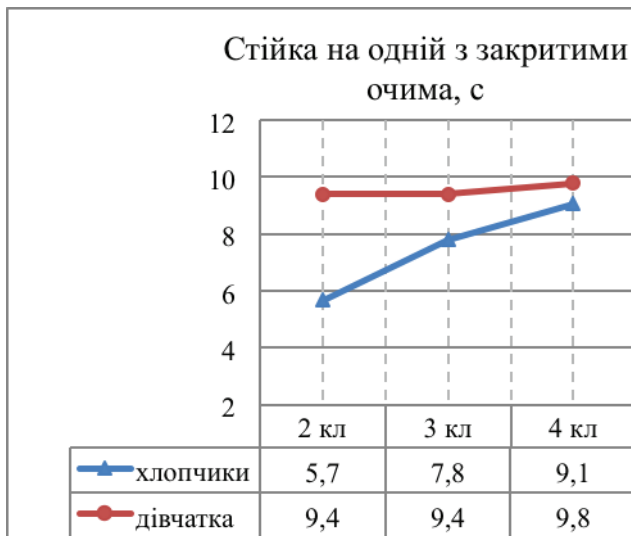

Рис. 7. Розвиток здібності до збереження стійкості пози у дітей 2—4 класів за результатами тесту «стійка на одній нозі з закритими очима»

бачити у молодшому шкільному віці вправи для тренування цієї здібності.

У дівчаток здібність до збереження стійкості пози знаходиться на більш високому рівні ніж у хлопчиків (рис. 7) протягом навчання у молодшій школі, особливо їх дані відрізняються у 2 класі. Проте до 3—4 класу відбувається поступове наближення результатів хлопчиків до даних дівчаток.

У молодшому шкільному віці дівчатка мають більш високий, ніж хлопчики, рівень прояву статичної рівноваги, а показники динамічної рівноваги хлопчиків вище аналогічних показників дівчаток.

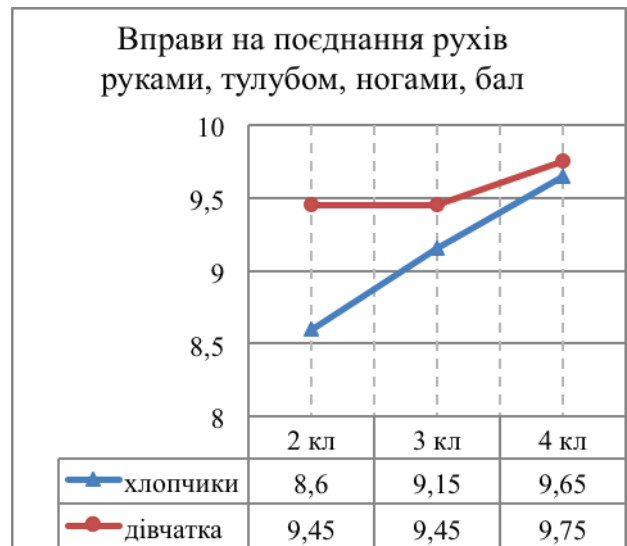

Рис. 8. Розвиток здібності до координованості рухів у дітей 2—4 класів за результатами тесту «вправи на поєднання рухів руками, тулубом, ногами»

Аналіз графіку зображеного на рисунку 8 показує, що спостерігаються відносно великі зміни в експериментальних групах школярів 2—4 класів у здібності до координованості рухів. За показниками тесту «вправи на поєднання рухів руками, тулубом, ногами» дівчатка мають рівень розвитку даної здібності вище ніж хлопчики, особливо їх дані відрізняються у 2 класі. Не дивлячись на те, що рівень розвитку даної здібності у дівчаток 4 класів покращується, хлопчики максимально у даному віці наближаються до їх показників.

У 7—11-річному віці діти вже здатні виконувати рухи великої координаційної складності, не поступаючись юнакам. Зіставлення рівнів прояву рухових координаційних можливостей хлопчиків і дівчаток не показало вірогідної різниці між ними у 3—4 класах.

Спостерігалась позитивна вікова динаміка середніх показників координаційних здібностей. Хлопчики у порівнянні з дівчатками мають достовірно вищі результати у показниках здібності до диференціювання просторово-динамічних та часових параметрів рухів і здібності до збереження вестибулярної стійкості ($p < 0,05$). У дівчаток відмічається здібність до збереження стійкості пози та координованості рухів ($p < 0,05$).

Висновки

У молодшому шкільному віці дівчатка мають більш високий, ніж хлопчики, рівень прояву статичної рівноваги, а показники динамічної рівноваги хлопчиків вище аналогічних показників дівчаток.

Отримані данні вікового розвитку координаційних здібностей вказують на необхідність розробки методики диференційованого фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Дітей, що не займаються спортом і мають середні й низькі показники фізичної підготовленості, варто орієнтувати на поліпшення особистих результатів.

Література

1. Дешле С. А. Развитие ловкости у младших школьников / С. А. Дешле, В. В. Черняев // Физическая культура в школе. — 1982. — №8. — С. 26-29.
2. Круцевич, Т. Ю. Двигательная активность и здоровье детей, подростков / Круцевич, Т. Ю. // Теория и методика физического воспитания. — 2003. — № 2. — С. 8-20.
3. Лях В. Й. Двигательные способности школьников: Основы теории и методики развития. — М.: Терра — Спорт, 2000. — 192 с.
4. Мохова Л. Н. О взаимосвязи экологического воздействия и физических упражнений / Л. Н. Мохова, В. Г. Камалетдинов // Проблемы оптимизации учебно-воспитательного процесса в ИФК : науч.-метод. конф., — Челябинск : ЧГИФК, 1995. — 176 с.
5. Скалій Т. В. Педагогічний контроль розвитку координаційних здібностей дітей і підлітків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Т. В. Скалій. — Харків, 2006. — 22 с.
6. Худолій О.М. Моделювання процесу навчання та розвитку рухових здібностей у дітей і підлітків: Монографія / Худолій О.М., Іващенко О.В. — Харків: ОВС, 2014. — 320 с.

References

1. Deshle S. A. & Chernyaev V. V. (1982). Razvitie lovkosti u mladshih shkolnikov. Fizicheskaya kultura v shkole, (8), 26-29.
2. Krutsevich, T. Yu. (2003). Dvigatel'naya aktivnost i zdorove detey, podrostkov. Teoriya i metodika fizicheskogo vospitaniya, (2), 8-20.
3. Lyah V. Y. (2000). Dvigatel'nyye sposobnosti shkolnikov: Osnovy teorii i metodiki razvitiya. M.: Terra — Sport, 192.
4. Mohova L. N. & Kamaletdinov V. G. (1995). O vzaimosvyazi ekologicheskogo vozdeystviya i fizicheskikh uprazhneniy. Problemy optimizatsii uchebno-vospitatelnogo protsessa v IFK : nauch.-metod. konf., Chelyabinsk : ChGIFK, 176.
5. Skaliy T. V. (2006). Pedagogichnyy kontrol' rozvytku koordynatsiynykh zdibnostey ditey i pidlitkiv : avto-ref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. nauk z fiz. vykh. i sportu : 24.00.02 „Fizychna kul'tura, fizychne vykhovannya riznykh hrup naseleynna”. Kharkiv, 22
6. Khudolii O. M., & Ivashchenko O. V. (2014). Modelyuvannya protsesu navchannya ta rozvitku ruhovih zdibnostey u ditey i pidlitkiv: Monografiya. Kharkiv: OVS, 320.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ КООРДИНАЦИИ У ШКОЛЬНИКОВ МЛАДШИХ КЛАССОВ

Марченко С.И., Бережняк Б.А.

Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды

Реферат. Статья: 5 с., 8 рис., 6 источников.

Цель исследования: определить особенности координационного подготовленности школьников младшего школьного возраста. **Методы и организация исследования.** В исследовании использованы следующие методы: метод теоретического анализа и обобщения литературных источников, изучение документальных материалов, педагогическое наблюдение и хронометраж учебных занятий; метод контрольных испытаний, педагогический эксперимент, методы математической статистики. В эксперименте приняли участие 60 учащихся: 20 — 2 классов, 20 — 3 классов, 20 — 4 классов.

Выводы. В младшем школьном возрасте девочки имеют более высокий, чем мальчики, уровень

проявления статического равновесия, а показатели динамического равновесия мальчиков выше аналогичных показателей девочек. Полученные данные возрастного развития координационных способностей указывают на необходимость разработки методики дифференцированного физического воспитания детей младшего школьного возраста. Детей, которые не занимаются спортом и имеют средние и низкие показатели физической подготовленности, стоит ориентировать на улучшение личных результатов ..

Ключевые слова. Младшие классы, физические упражнения, координационные способности

FEATURES OF COORDINATION IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN

Marchenko S.I., Berezhnyak B.A.

G.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Report. Article: 5 p., 8 fig., 6 sources

Objective: to define the features of coordinating preparedness of pupils of primary school age. **Methods and organization studies.** The study used the following methods: method of theoretical analysis and synthesis of the literature, the study of documentary materials, teacher observation and timing of studies; method of control tests, pedagogical experiment, methods of mathematical statistics. In the experiment 60 students participated: 20 — 2 classes, 20 — 3 classes, 20 — 4 classes.

Conclusions. In the primary school age girls are taller than boys, the level display of static balance and dynamic balance performance growth over boys girls. The obtained data the age of coordination abilities point to the need to develop methods differentiated physical education of children of primary school age. Children are not involved in sports and have a medium and low rates of physical fitness, is to focus on improving personal performance.

Keywords. Junior classes, exercise, coordination abilities

Інформація про авторів:

Марченко С. І.: ORCID <http://orcid.org/0000-0002-1013-9511>; sport-svet2011@mail.ru; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Артема, 29, м. Харків, 61002, Україна.

Бережняк Б. А.: sport-svet2011@mail.ru; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Артема, 29, м. Харків, 61002, Україна.

Цитуйте статтю як: Марченко С. І. Особливості розвитку координації школярів молодших класів / Марченко С. І., Бережняк Б. А. // Теорія та методика фізичного виховання. — 2014. — № 4. — С. 32—36. DOI: <http://dx.doi.org/10.17309/tmfv.2014.4.1115>

Стаття надійшла до редакції: 05.11.2014 р. Прийнята: 15.12.2014 р. Надрукована: 25.12.2014 р.